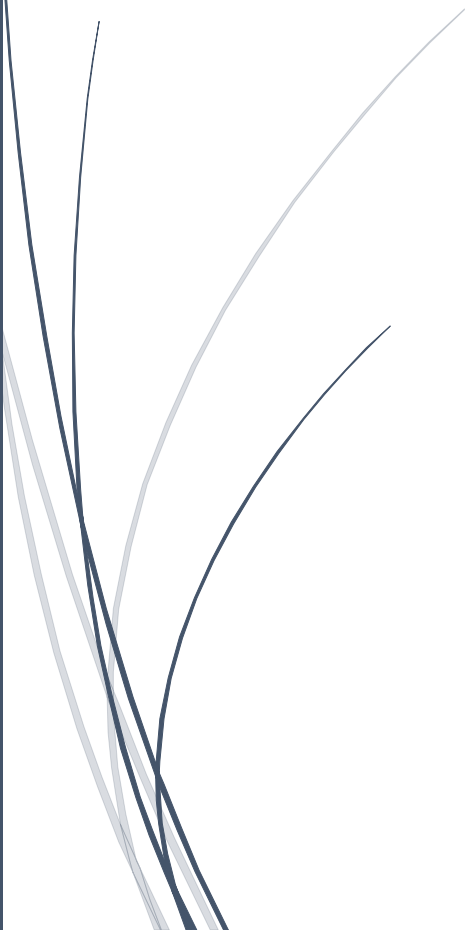

2016 m.

2015–2016 M. PSICHIKOS IR
ELGESIO SUTRIKIMŲ, VARTOJANT
PSICHOAKTYVIAŠIAS MEDŽIAGAS,
ATVEJŲ TARP VAIKŲ (IKI 18 m.)
PSICHIKOS SVEIKATOS
PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOSE
APŽVALGA

Parengė: vyr. specialistė Lina Ignatavičiūtė
VALSTYBINIS PSICHIKOS SVEIKATOS CENTRAS
PRIKLAUSOMYBĖS LIGŲ SKYRIU

Mūsų šalyje, atliekamų tarptautinių tyrimų duomenimis, psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas tarp vaikų, ypač paauglystėje, yra paplitęs. Ir tai ne nuostabu, nes remiantis Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimo (angl. *European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*, toliau – ESPAD) duomenimis, galimybę įsigyti psichoaktyvių medžiagų „labai lengvai“ ir/ar „gana lengvai“ nurodė gana didelė procentinė dalis tiriamųjų (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Lietuvos mokinių nuomonės apie psichoaktyvių medžiagų įsigijimą („labai lengvai“ ir/ar „gana lengvai“) vertinimas pagal ESPAD 2015 (procentas nuo visos imties)

Medžiagos	Viso		Berniukai		Mergaitės	
	2011*	2015**	2011*	2015**	2011*	2015**
Cigaretės	72	64	73	65	70	63
Alkoholis	80	70	77	69	83	72
Kanapės	25	25	28	26	22	24
Ekstazi	11	9	11	7	10	10
Amfetaminas	11	6	11	5	11	6
Metamfetaminas		5		5		5
Kokainas		9		8		10
Krekas		5		5		5
Migdomieji ir raminamieji	34		26		41	

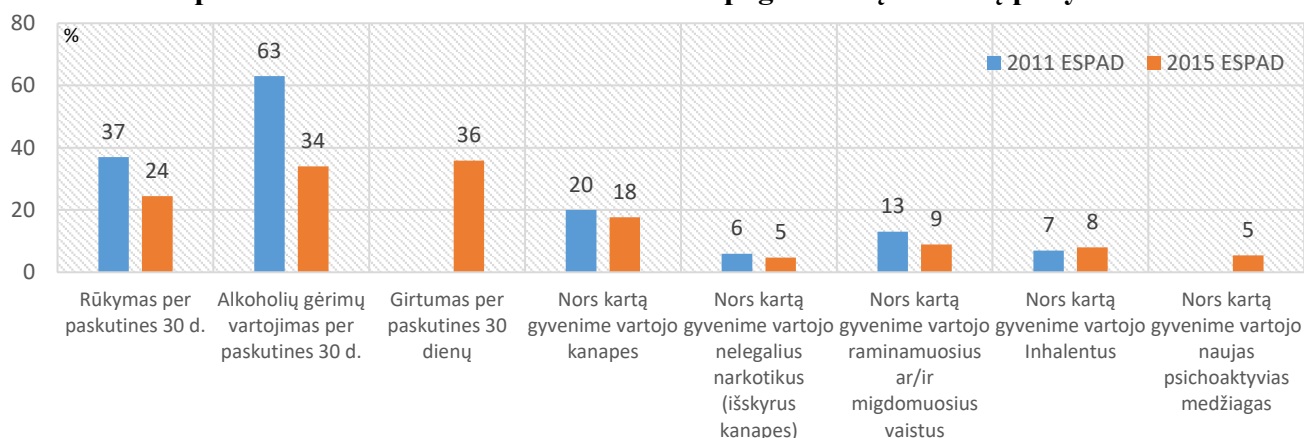
PASTABA: Informacinis šaltinis:

* - **The 2011 ESPAD report: substance use among students in 36 European countries. 112 psl.**, Internetinė prieiga: http://www.can.se/contentassets/8d8cb78bbd28493b9030c65c598e3301/the_2011_espad_report_full.pdf;

** - **The 2015 ESPAD report: Results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs.** Internetinė prieiga: <http://www.espad.org/report/country-summaries#lithuania>.

Nors ESPAD duomenys skelbia, kad rūkymas ir alkoholio vartojimas tarp 15 – 16 m. amžiaus Europos paauglių mažėja (žr. 1 paveikslą), tačiau Europoje nerimą kelią naujų psichoaktyvių medžiagų vartojimas bei naujos priklausomybės.

1. paveikslas. 2011 m. ir 2015 m. ESPAD pagrindinių rodiklių pokytis.

Valstybinis psichikos sveikatos centras pagal kompetenciją vykdo psichikos ir elgesio sutrikimų, dėl psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, stebėseną. Šioje apžvalgoje analizuojami asmens sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – ASPI) pateikti statistiniai duomenys (Statistinės apskaitos formos Nr. 14 - „Sveikata metinė“) apie psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas, atvejus tarp vaikų iki 18 m. 2015-2016 m.

2016 m. šalies ambulatorinėse ASPĮ psichikos sveikatos priežiūrai ir profilaktiniam stebėjimui tarp vaikų užregistruoti 16 naujai diagnozuoti psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas, atvejų (toliau tekste – nauji atvejai), o bendras užregistruotų tokių sutrikimų atvejų skaičius 2016 metų gale buvo 53. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas 2015–2016 metų rodiklių pasiskirstymo ir pokyčio dinamiką pateikta 2 ir 3 lentelėse bei 2 paveiksle.

2 lentelė. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2015 – 2016 m.

Medžiagos	Bendras atvejų N metų gale			Naujai diagnozuotų atvejų N		
	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	37	53	+16	4	16	+12
Alkoholis (F10)	16	19	+3	2	3	+1
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	21	34	+13	2	13	+11
Opioidai	10	10	0	1	0	-1
Keli narkotikai	3	4	+1	0	1	+1
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0
Lakios medžiagos	1	1	0	0	0	0
Stimuliatoriai ir kofeinas	2	2	0	1	0	-1
Kanabinoidai	2	14	+12	0	12	+12
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0
Tabakas	2	2	0	0	0	0
Kokainas	1	1	0	0	0	0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų pritaugėjimą (+);

*Sk.atv. – 2015–2016 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

3 lentelė. Sergamumo ir ligotumo psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2015 – 2016 m. 100 tūkst. gyv. iki 18 m.

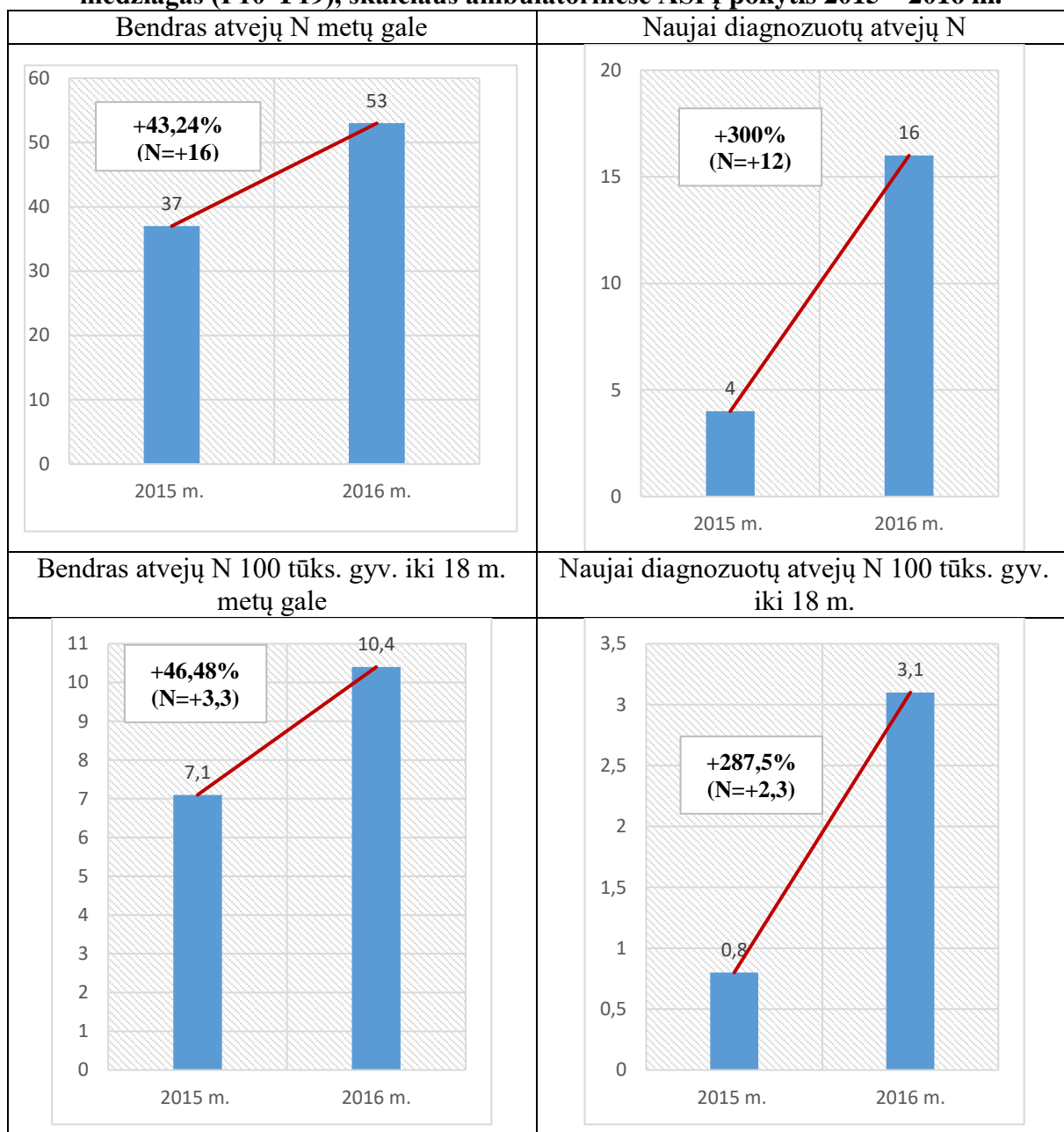
Medžiagos	Bendras atvejų N metų gale			Naujai diagnozuotų atvejų N		
	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	7,1	10,4	+3,2	0,8	3,1	+2,3
Alkoholis (F10)	3,1	3,7	+0,6	0,4	0,6	+0,2
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	4,1	6,7	+2,6	0,4	2,5	+2,1
Opioidai	1,9	2,0	0,0	0,2	0,0	-0,2
Keli narkotikai	0,6	0,8	+0,2	0	0,2	+0,2
Raminamieji ir migdomieji	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Lakios medžiagos	0,2	0,2	0,0	0	0,0	0,0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0,4	0,4	0,0	0,2	0,0	-0,2
Kanabinoidai	0,4	2,7	+2,4	0	2,3	+2,3
Haliucinogenai	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Tabakas	0,4	0,4	0,0	0	0,0	0,0
Kokainas	0,2	0,2	0,0	0	0,0	0,0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų pritaugėjimą (+);

Gyventojų iki 18 m. amžiaus pasiskirstymą Lietuvoje žiūrėti 1 priede;

*Sk.atv. – 2015–2016 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

2 paveikslas. Sergamumo ir ligotumo psichikos ir elgesio sutrikimais, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), skaičiaus ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2015 – 2016 m.

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+)

Gyventojų iki 18 m. amžiaus pasiskirstymą Lietuvoje žiūrėti 1 priede.

Analizuojant psichiatrijos ligoninių ir priklausomybės ligų centrų stacionaruose besigydžiusių, dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), vaikų iki 18 m. skaičių pagal psichoaktyviąją medžiagą, matyti, kad 2016 m. besigydžiusių vaikų stacionare skaičius, lyginant su 2015 m., padidėjo (žr. 4 lentelę).

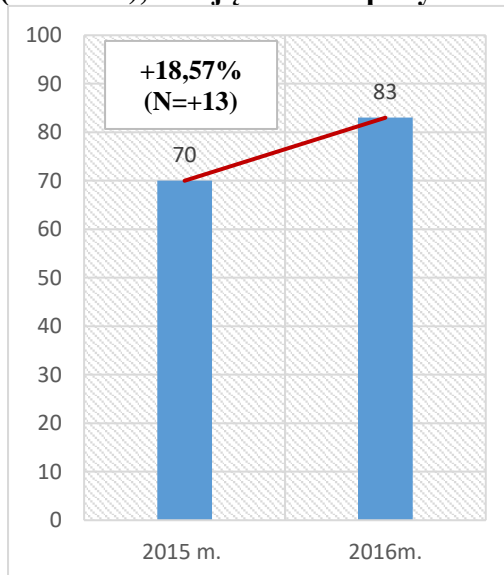
4 lentelė. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) stacionarinėse psichikos sveikatos priežiūros įstaigose pokytis 2015 – 2016 m.

Medžiagos	2015	2016	Sk. atv.*
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	70	83	+13
Alkoholis (F10)	35	32	-3
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	35	51	+16
Opioidai	0	0	0
Keli narkotikai	15	28	+13
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0
Lakios medžiagos	7	2	-5
Stimuliatoriai ir kofeinas	1	3	+2
Kanabinoidai	10	13	+3
Haliucinogenai	0	0	0
Tabakas	2	5	+3
Kokainas	0	0	0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2015–2016 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

3 paveikslas. Gydytų stacionare dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičius pokytis 2015 – 2016 m.

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+).

Vaikų iki 18 m. psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichoaktyvias medžiagas (F10–F19), šalies ambulatorinėse ASPĮ psichikos sveikatos priežiūrai ir profilaktiniam stebėjimui užregistruotų atvejų 2015–2016 m. pokyčio analizė pateikta 5 ir 6 lentelėse.

5 lentelė. Bendro psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus metų gale tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2015 – 2016 m. pagal lytį.

Medžiagos	Berniukai			Mergaitės			Procentinis santykis (Berniukai/mergaitės)	
	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	21	32	+11	16	21	+5	57/43	60/40
Alkoholis (F10)	9	9	0	7	8	+1	56/44	47/42
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	12	23	+11	9	13	+4	57/43	68/38
Opioidai	6	6	0	4	4	0	60/40	60/40
Keli narkotikai	0	0	0	3	4	+1	0/100	0/100
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Lakios medžiagos	1	1	0	0	0	0	100/0	100/0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0	0	0	2	2	0	0/100	0/100
Kanabinoidai	2	2	0	0	3	+3	100/0	14/21
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Tabakas	2	2	0	0	0	0	100/0	100/0
Kokainas	1	1	0	0	0	0	100/0	100/0

PASTABA: Neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2015–2016 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

6 lentelė. Naujai diagnozuotų psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant psichiką veikiančias medžiagas (F10–F19), atvejų skaičiaus tarp vaikų (iki 18 m.) ambulatorinėse ASPĮ pokytis 2015 – 2016 m. pagal lytį.

Medžiagos	Berniukai			Mergaitės			Procentinis santykis (Berniukai/mergaitės)	
	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016	Sk. atv.*	2015	2016
Bendras atvejų skaičius (F10–F11)	1	11	+8	3	5	+2	25/75	69/31
Alkoholis (F10)	1	2	+1	1	1	-1	50/50	67/33
Narkotinės medžiagos (F11–F19)	0	9	+9	2	4	+1	0/100	69/31
Opioidai	0	0	0	1	0	-1	0/100	0/0
Keli narkotikai	0	0	0	0	1	0	0/0	0/100
Raminamieji ir migdomieji	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Lakios medžiagos	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Stimuliatoriai ir kofeinas	0	0	0	1	0	-1	0/100	0/0
Kanabinoidai	0	9	+9	0	3	+3	0/0	75/25
Haliucinogenai	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Tabakas	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0
Kokainas	0	0	0	0	0	0	0/0	0/0

PASTABA: neigiamas ženklas (-) ties skaitmenimis žymi rodmenų sumažėjimą, o teigiamas ženklas ties skaitmenimis žymi rodmenų prieaugį (+);

*Sk.atv. – 2015–2016 m. pokytis, išreikštas atvejų skirtumu.

1 priedas.

Lietuvos Respublikos gyventojų iki 18 metų skaičius (Statistikos departamento duomenys).

Amžius metais	Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje*			Vidutinis metinis gyventojų skaičius**	
	2015	2016	2017	2015	2016
0	30 357	31 462	30 409	30 910	30 936
1	30 013	30 438	31 158	30 225	30 798
2	30 383	29 823	30 030	30 103	29 926
3	29 909	30 104	29 400	30 007	29 752
4	29 816	29 663	29 674	29 739	29 669
5	30 250	29 590	29 298	29 921	29 444
6	28 564	29 914	29 258	29 239	29 586
7	26 674	28 325	29 534	27 499	28 930
8	26 423	26 456	27 966	26 439	27 211
9	26 336	26 230	26 198	26 283	26 214
10	26 394	26 085	25 935	26 239	26 010
11	26 571	26 062	25 742	26 317	25 902
12	26 177	26 283	25 766	26 230	26 024
13	27 574	25 969	26 027	26 772	25 998
14	30 021	27 343	25 727	28 682	26 535
15	32 257	29 757	27 075	31 007	28 416
16	32 955	31 978	29 472	32 467	30 725
17	33 799	32 719	31 719	33 259	32 219
Suma	524 473	518 201	510 388	521 338	514295

PASTABA: Informacinis šaltinis:

*<https://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?hash=da70e346-9383-4975-b1a2-990c7102c9b2#/>

**<https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/>